

УДК 811.11-81'373.49

КУЛЬЧИЦЬКА Олена – кандидат філологічних наук, асистент кафедри англійської мови для гуманітарних факультетів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна (elena.kulchytska@icloud.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9575-8169>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.45.19>

Бібліографічний опис статті: Кульчицька, О. (2021). Дисфемізми як лексичні засоби виразності мови (на прикладі сучасного молодіжного англомовного роману). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 45, 209–220.* doi: 10.24919/2522-4565.2021.45.19.

ДИСФЕМІЗМИ ЯК ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЗНОСТІ МОВИ (НА ПРИКЛАДІ СУЧАСНОГО МОЛОДІЖНОГО АНГЛОМОВНОГО РОМАНУ)

***Анотація.** Статтю присвячено проблематиці дисфемізмів як засобів виразності мови в сучасному молодіжному англомовному романі *The Host* (С. Майєр), а також їх ідентифікації та класифікації в системі мови. Дисфемізми розглянуто з урахуванням як лінгвістичних (семантичних і прагматичних), так і екстралінгвістичних чинників з увагою на психологічну та соціальну характеристику мовців. Авторка поділяє традиційне визначення дисфемізмів як слів чи виразів, протилежних за функціями до евфемізмів, свідоме використання грубих, вульгарних, стилістично знижених, часто нецензурних слів та виразів із метою передачі різкої негативної оцінки або створення експресії в тих випадках, де є така необхідність, та підтримує й новаторський підхід до трактування дисфемізмів, не обмежений лексичною площиною як когнітивного процесу концептуалізації певної реалії та більшою мірою відповідний дискурсивній діяльності процесу дисфемізації. Такий підхід є доповненням до традиційного та в сукупності дає змогу значно ширше описати явище дисфемії.*

Дисфемія трактується як прояв вербальної агресії, як можливий потенційно маніпулятивний мовний засіб. Негативний комунікативний намір мовця, негативні емоційні реакції адресата на дисфемістичні висловлювання та незгодженість змісту висловлювання, характеру вербальної комунікації і психологічної й мовної особистості адресата визначено як основні мотиви, що спонукають мовця до використання дисфемізмів. Прояви вербальної агресії, виражені через дисфемію, призводять до виникнення конфліктів та/або їх ескалацій, суперечать соціально-прийнятій комунікативній поведінці. Із психологічного погляду дисфемізми слід розглядати як показник внутрішніх конфліктів у психіці.

У статті стверджено: для дисфемії характерною рисою є збереження денотата, тобто процес зміни відбувається в конотативному компоненті, коли денотат може бути негативним або нейтральним; за семантичною природою дисфемізми поділяються на усталені та контекстуально зумовлені, а семантичний зсув є тим лексико-семантичним способом, що веде до утворення дисфемізмів; оцінність є однією з підстав розгляду функціонування дисфемізмів як лексичних засобів виразності мови. Ці чинники показують належність дисфемізмів до пейоративного пласту лексики, адже майже завжди це є пейоративи з грубими емосемами.

Прагматична функція дисфемізмів дає найбільш великий потенціал для ретельного розгляду й аналізу властивих їм прагмалінгвістичних та дискурсивно-мовних функцій. Особливо цікавим є дослідження дисфемізмів із позицій психології особистості й культурології, що може допомогти розкрити прагматичну природу дисфемізмів і зробити внесок у наукове обґрунтування мотивів, які спонукають до вживання дисфемізмів у мові. Тож особливості функціонування дисфемізмів залишаються малорозкритими й потребують подальшого вивчення та вимагають детального аналізу.

Ключові слова: дисфемізми, пейоративи, оцінність, семантика, прагматика.

KULCHYTSKA Olena – Candidate of Philological Sciences, Assistant at the Department of English for the Humanities, Ivan Franko National University of Lviv, 1, Universytetska str., Lviv, 79000, Ukraine (elena.kulchytska@icloud.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9575-8169>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.45.19>

To cite this article: Kulchytska, O. (2021). Dysphemizmy yak leksychni zasoby vyraznosti movy (na prykladi suchasnoho molodizhnoho anhlovnoho romanu) [Dysphemisms as lexical means of language expression (on the example of a modern youth English-language novel)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya «Filolohiia» – Problems of Humanities. «Philology» Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 45, 209–220. doi: 10.24919/2522-4565.2021.45.19 [in Ukrainian].

DYSPHEMISMS AS LEXICAL MEANS OF LANGUAGE EXPRESSION (ON THE EXAMPLE OF A MODERN YOUTH ENGLISH-LANGUAGE NOVEL)

Summary. The article is devoted to the issue of dysphemisms as expressive linguistic means in the modern novel *The Host* by S. Meyer, as well as their identification and classification in the language system. Dysphemisms are treated in accordance with their linguistic, namely, semantic and pragmatic, as well as extralinguistic factors, taking into account psychological and social characteristics of a speaker.

Despite that fact that the author shares the traditional definition of dysphemisms as words or expressions opposite in function to euphemisms, the conscious use of

vulgar, rude, stylistically low, often obscene words and expressions with a purpose of expressing strong negative evaluation or create expression in those cases when needed, the author also shares an innovative approach to the understanding of dysphemisms (the one that is not restricted to a lexical dimension), namely as a cognitive process of a particular reality's conceptualization. This approach can be treated as a supplement to a traditional one. Combined, these two approaches can give a wider perspective to the notion of dysphemism.

Dysphemism is interpreted as a manifestation of verbal aggression and a potentially manipulative language tool. Negative communicative intention of the speaker, negative emotional reactions of the addressee to dysphemic statements and inconsistency of the content of the utterance, the nature of verbal communication and personality of the addressee are defined as the main motives that drive the speaker to use dysphemisms.

Manifestation of verbal aggression, expressed through dysphemism, leads to conflicts and/or their escalation, contrary to socially accepted communicative behavior. It is worth mentioning that from a psychological point of view, dysphemisms can be considered as an indicator of internal conflicts in the psyche.

Pragmatic function of dysphemisms gives potential for further analysis of their inherent pragmalinguistic and discursive-linguistic functions. Of particular interest is the study of dysphemisms from the viewpoint of psychology and culturology, which can help reveal the pragmatic nature of dysphemisms and contribute to the scientific substantiation of motives that encourage the use of dysphemisms in language. Thus, we conclude that the peculiarities of the functioning of dysphemisms remain unclear and require further rigorous study and detailed analysis.

Key words: *dysphemisms, pejoratives, evaluation, semantics, pragmatics.*

Постановка проблеми. Проблема дисфемізмів надзвичайно актуальна у сучасній лінгвістиці й впливає з того, що мова досить тривалий час визначалася різними соціальними нормами, обмеженнями та навіть законодавчими вимогами (Prokhorova, 2019, р. 2–8). Емпірична та теоретична література у питанні дисфемізації перетинає низку дисциплінарних сфер, включаючи не лише лінгвістику, а й дослідження в рамках психології, соціології, літератури та інших суміжних наук. Однак на відміну від багатьох інших предметів питанню дисфемізмів приділяється порівняно мало уваги, що, можливо, є наслідком неформальності табуованої лексики, до якої вони належать (Casas, 2019). Завдяки все ширшому використанню дисфемізмів у сучасній мові та їх стрімкому розвитку, спричиненому процесами глобалізації, тема дисфемії набуває важливості та вимагає аналізу й дослідження з різних позицій. Особливу увагу лінгвістика сьогодні присвячує одному з найбільш істотних аспектів лінгвістичних досліджень – прагматиці, у розрізі нашої статті – прагматиці дисфемії та причинам, які спонукають індивідуумів до вживання дисфемізмів, беручи до уваги їхнє соціальне та психологічне підґрунтя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання дисфемізмів займалися такі класики лінгвістичної думки, як Р. Гальперін, М. Кацев, П. Крисін, В. Костомаров. Але всі праці, які стосуються цього мовного явища,

обмежуються лише частковими згадуваннями про нього. Термін «дисфемізм» з урахуванням думки та часом різного його визначення лінгвістами (Л. Мосієвич, А.Н. Резанова, М.К. Гомез, В. Жельвіс, В.Г. Гак, К. Аллан, Є.В. Шишова, Е. Бех, М. Мор, А.В. Барінова та ін.) ми трактуємо як слово чи вираз, протилежний за функціями евфемізму, навмисне використання грубих, вульгарних, стилістично знижених (інколи нецензурних) слів та виразів із метою вираження різкої негативної оцінки або створення експресії в тих випадках, де є можливим стилістично та емоційно нейтральне використання (Шишова, 2014). Варто зазначити, що негативна оцінка присутня у кожному складовому елементі людського життя (Кульчицька, 2019).

У художньому тексті як до дисфемії, так і до евфемії необхідно підходити з погляду стилістики. Якщо основною метою евфемізмів є уникнення комунікативних конфліктів і невдач (Крисін, 1994 с. 34), то дисфемізми володіють прямою протилежною функцією – вони позначають поняття в більш різкій або ж грубій формі, усе частіше – у нелітературній. Одні вчені вважають, що за семантичною структурою евфемізми – один із різновидів тропу, відмінність тільки в їх призначенні та сфері застосування, інші зараховують евфемізми до тропів, треті стверджують, що ці два поняття перетинаються (Райчева, 2010). Тропи ж використовуються як декоративні засоби у художньому мовленні (Москвин, 2007). Стилійстична фігура може називатися тропом, основна її функція – декоративна, дисфемізми ж використовуються з метою образити або принизити співрозмовника (Райчева, 2010). Саме тому підтримуємо твердження Е. Райчевої про те, що дисфемізми не можуть набувати статусу тропів: у художньому мовленні вони використовуються як засіб стилізації просторіччя з яскравою емоційною оцінністю, вступаючи в конфлікт із ситуативною доречністю мови.

Новою та цікавою думкою є думка М.К. Гомеза, який говорить про те, що дисфемізм – це когнітивний процес концептуалізації певної реальності-табу. Це більш широке поняття дисфемізму, не обмежене лексичною площиною, виходить за межі простого процесу заміщення, що й наводить на думку про переосмислення дисфемічного явища в когнітивному вимірі, заснованого на концептуальних категоріях або заборонених реаліях, так само, як і прагматичних припущень, які більшою мірою відповідають відносній природі та дискурсивній діяльності таких мовних процесів. Виразність, іманентність феномену дисфемізації настільки суттєва, що сама пояснює його походження – афективну амбівалентність табу або парадоксальний опис сутності, з огляду на його конотативний зміст (Casas, 2019).

Метою статті є простежити та узагальнити способи відображення дисфемізмів як засобів виразності мови в сучасному молодіжному англійському романі *The Host* (С. Майер), а також ідентифікувати, описати та класифікувати дисфемізми в системі мови. Матеріалом для дослідження послугувала вибірка із 435 дисфемізмів, відібраних із тексту англійського роману *The Host*. Об'єктом дослідження стали дисфемізми в англійській мові, розглянуті з урахуванням як лінгвістичних (семантичних і прагматичних), так і екстралінгвістичних

чинників, що зумовлюють функціонування дисфемізмів як лексичних засобів виразності мови.

Виклад матеріалу. Дисфемізми торкаються «чутливих» тем різко та грубо, часто використовуючи мовні табу, образливі для співрозмовника слова та вирази, слова-агресори. Вони, як правило, пов'язані з негативними темами – культурно не приємними або ж такими, які мають негативний відтінок, – такі як смерть, сп'яніння, проституція, старість, психічні захворювання, дефекація тощо. Наприклад, *working girl* і *lady of the night* є загальноприйнятими евфемізмами, що позначають працівниць інтимної сфери, тоді як *tart* і *whore* є дисфемізмами – образливими лексемами, що принижують гідність людини.

Використання дисфемізмів мовцем часто є не лише свідомим, а й навмисним. Мовець заздалегідь знає, що його слова будуть сприйняті як грубі висловлювання, незважаючи на це, мовець свідомо віддає перевагу більш їдкому й ущипливому варіантові вербалізації свого комунікативного наміру. Така характеристика дає змогу надати дисфемізмам статусу сильних та емоційно заряджених експресивних засобів мови. Дисфемізм свідомо використовується для створення ефекту, який може полягати у вираженні ставлення до об'єкта чи явища, а також у створенні комунікативної ситуації впливу на співрозмовника. Із психологічного погляду дисфемізми слід розглядати як показник внутрішніх конфліктів у психіці (Степанов, 2003). Варто взяти до уваги думку Л. Мосієвич щодо того, що дисфемізми слугують мовним показником найбільш гострих соціальних проблем (Мосієвич, 2009, с. 358–362). Ми поділяємо думку Е.Ф. Бех, що основна функція дисфемізмів полягає у тому, щоб виставити напоказ, надати розголосу, виставити на загальний огляд будь-який неприємний об'єкт або ж дію цього об'єкта (Бех, 2017, с. 7–8), а також судження М. Грочовські, що мова дисфемізмів – це також мова ухилення, лицемірства, грубості та обману (Grochowski, 2002).

А.Н. Резанова, дослідивши семантичну природу дисфемії, виділяє установлені дисфемізми та контекстуально зумовлені (Резанова, 2010, с. 10) й зазначає, що саме семантичний зсув є лексико-семантичним способом утворення дисфемізмів у сучасній англійській мові, що виявляється в метафоричних і метонімічних перенесеннях (Резанова, 2010, с. 5). Лінгвіст пропонує таку класифікацію дисфемізмів на основі лексико-семантичних класів:

1. Дисфемізми, що позначають поняття смерть, хворобу, фізичні та психічні вади.
2. Дисфемізми, пов'язані з кримінальною сферою. Сюди входить широкий спектр словникового запасу, що позначає різні види злочинної діяльності, нелегальних професій тощо.
3. Дисфемізми, що позначають вади та дефекти в характері людей.
4. Дисфемізми, що використовуються для позначення національності.
5. Дисфемізми, пов'язані з різними релігійними поняттями, ритуалами, прокляттями тощо (Резанова, 2010, с. 5).

Л. Мосієвич класифікує дисфемізми за такими семантичними чинниками:

1. Дисфемізми соціального статусу. До цієї групи належить дисфемістичне позначення різних професій, соціальних груп, ідеологій тощо.

2. Дисфемізми, що позначають психічні, психологічні чи соціальні умови. До цієї групи належать дисфемізми, що характеризують інтелектуальні вади, психічні захворювання та соціально значущі дефекти, такі як наркоманія та деградація.

3. Дисфемізми, що характеризують біологічні особливості людини. До цієї групи належать негативні позначення статі, раси, статевої орієнтації, національності та інші біологічні ознаки (Мосієвич, 2009, с. 358–362).

Розглянемо детальніше функціонування дисфемізмів у сучасному молодіжному англomовному романі.

1. Акцентування уваги на непрестижній/непристойній професії або на негативних якостях її представників:

(1) *Never before had an occupation gone so awry. Never before had it turned into a fierce and bloody battle. (15, 2020, p. 19)*

2. Виведення на передній план неприємної для співрозмовника теми або прямий прояв особистого ставлення до такої теми:

(2) *Would I be responsible if she died?*

Are you insane? Melanie protested.

She'd killed my friend, shot him dead, would I be able to think of a way to save her? (15, 2020, p. 504)

3. Прояв відсутності таких якостей, як увічливість, доброзичливість, а також із метою навмисного прояву неповаги:

(3) *I thought the parasites – I mean the souls – didn't like negative humor (15, 2020, p. 254)*

4. Звернення до табуйованих об'єктів і дій, які, своєю чергою, постають як дисфемізми:

(4) *Aw, hell! Kyle grumbled. My gaze flickered toward him at the sound of his voice. I could just see his bright eyes around Jared's elbow, focused on me. "It didn't fall," he complained. (15, 2020, p. 347)*

5. Поєднання вживання дисфемізмів та евфемізмів в одному реченні (якщо вони діють у межах однієї сфери функціонування). Виразна креативність використання дисфемізму показує, що межа між табу та дисфемізмом іноді досить розмита, так само як і межа між евфемізмом і дисфемізмом не завжди чітка. Ці суперечливі емоції та антагоністичні почуття породжують існування дисфемістичних евфемізмів та евфемістичних дисфемізмів. Така дисфемічна афективна тенденція проявляється в тому, що іноді евфемістичні форми мають принизливе значення, а дисфемістичні форми можуть виконувати евфемістичну функцію – залежно від акценту чи комунікативного наміру з боку мовця:

(5) *You're in love with him, too, separately from me. It feels different from the way I feel. Other. I didn't see that until he was there with us, until you saw him for the first time. How did that happen? How does a three-inch worm fall in love with a human being? (15, 2020, p. 142)*

6. Уживання дисфемізмів також характерно для позначення смерті і хвороб (як і евфемізмів). Дисфемізм передає негативне чи байдуже ставлення до загиблого/пораненого, підкреслює згубний вплив деяких хвороб, тоді як евфемізм висловлює повагу покійному, прагне до пом'якшення вербального впливу назв тих чи інших хвороб:

(6) *He leaned forward, his hands on his knees, and stared at me. A vulture waiting for a dying hare to stop moving. (15, 2020, p. 321)*

7. Уживання дисфемізмів у сфері гендерної тематики. Дисфемізми містять особливу гостроту за негативного конотативного забарвлення у тому разі, коли вони звернені до представниць жіночої статі:

(7) *"It didn't fall," he complained. (15, 2020, p. 347)*

... *"I am female," I complained. "That 'it' business is really getting on my nerves." (15, 2020, p. 349)*

8. Фамільярне звернення в офіційній обстановці, образливі слова або негативні натяки на адресу опонента, а також дисфемізми, які виконують функцію дискредитації, у тому числі через використання ярликів:

(8) *I'm not staying with Jared while he's being such a jerk. (15, 2020, p. 272)*

Наведені класифікації не вичерпують усі понятійні сфери, в яких використовуються дисфемізми. Вони дають стале підґрунтя для подальшого розроблення типологій залежно від виду дискурсу.

Оскільки дисфемізми використовують із метою вираження різкої негативної оцінки, пропонуємо взяти до уваги функціонування дисфемізмів як лексичних засобів виразності мови саме на підставах оцінності (Кульчицька, 2019, с. 11). Ми виділили п'ять лексико-семантичних найчастотніших груп роману *The Host*, а саме:

1. Оцінка морально-етичних якостей референта:

(9) *"I told you I didn't want to be a parasite," I whispered. (15, 2020, p. 604)*

2. Оцінка інтелектуальних якостей референта:

(10) *How did such spineless creatures beat us? (15, 2020, p. 106)*

3. Оцінка емоційно-психологічних якостей референта:

(11) *I was immediately repulsed. I was no quitter. (15, 2020, p. 47)*

4. Оцінка діяльності референта:

(12) *I'd skimmed through the histories of human atrocities. I'd no stomach for them ... Things they wanted from their minds or their bodies ... (15, 2020, p. 121)*

5. Оцінка зовнішності референта:

(13) *You're an idiot, I told her. Look at them, see them. I forced her to see it from my perspective: to see the threatening shapes inside the dirty jeans and light cotton shirts, brown with dust. They must have been human – as she thought of the word – once, but at this moment they were something else. They were barbarians, monsters. (15, 2020, p. 120)*

Варто зазначити, що метафоро-метонімі зв'язки є цікавими за своїм вираженням у прагматико-комунікативному ідіостилі автора та претендують на окреме дослідження. Така класифікація може бути доповнена й розширена згідно з потребою та проблематикою дослідження.

Розглядаючи дисфемію як прояв мовної агресії, можна виділити низку загальних мотивів – чинників, характерних для більшості дисфемістичних проявів, а саме: негативний комунікативний намір мовця; негативні емоційні реакції адресата на певні висловлювання (такі як образа, гнів, роздратування та ін.); неузгодженість форми і/або змісту висловлювання, характеру вербальної інтеракції й особистості адресату. Прояви вербальної агресії, виражені через дисфемію, призводять до виникнення конфлікту та/або їх ескалацій, суперечать комунікативній поведінці.

Повернемося до основної характерної риси дисфемізмів. Згідно з класифікацією В.Г. Гака, основним видом семантичних відносин усередині дисфемістичного висловлювання визнається зсув, а саме надання конотативному компоненту негативної оцінки. Для дисфемії характерною рисою є збереження денотата, тобто процес зміни відбувається в конотативному компоненті, а денотат може бути негативним або нейтральним (Гак, 1977). Ці процеси напряду корелюють із поняттям пейоративності. Дисфемізми спричиняють пейоративний розвиток значення слова, аналогічно приховані засоби викликають пейорацію семантичного змісту або соціосемантичного ефекту. Як наслідок їхнього референційного значення, деякі поняття та їхні відповідні вирази значною мірою піддаються дисфемістичним маніпуляціям (Кульчицька, 2019). Дисфемізми належать до пласту зниженої лексики, адже майже завжди це є пейоративи з грубими емосемами. На думку В. Жельвіса, «практично будь-яку дію, предмет чи властивість можна представити у вульгаризованому вигляді через використання дисфемізму, який зберігає табу-сему» (Жельвіс, 2001, с. 87):

(14) *We've got a bloody queen mother alien living with us. She could blow into a million new buggers at any moment* (15, 2020, p. 351).

Дисфемізм замінює звичайну, нейтральну лексему грубим, вульгарним словом або висловом із метою приниження об'єкта її позначення, для емоційного підсилення та увиразнення висловлювання, іноді це є виявом мовної бравади, прагненням епатувати слухача. У наведеному нижче прикладі автор повідомлення за допомогою дисфемізму з метафоричним значенням висловлює своє підкреслено негативне суб'єктивне ставлення до людини, яку він описує:

(15) *He's wrong, and he's being a pig about it* (15, 2010, p. 349).

У наступному прикладі, використовуючи прикметник *filthy* з експліцитно вираженим пейоративним значенням, автор прямо передає своє презирство стосовно самого себе. Однією з основних причин, що спонукають мовця до вживання дисфемізмів, є серйозні емоційні переживання:

(16) *I don't want to be a filthy parasite* (15, 2010, p. 33).

Варто зазначити, що будь-яка частина мови може виступати в ролі дисфемізму. Так, наприклад, прикметники можуть використовуватися й як самостійні дисфемізми (14), і можуть функціонувати як контекстуальні дисфемізми (15). Оцінна емоційна функція прикметники робить їх ідеальними для дисфемізації.

К. Аллан (2009) указує, що конотація кольорових термінів часто з'являється як в евфемістичному або нейтральному контексті, так і в дисфемістичному. Наприклад, *синій* часто використовується як евфемізм для «сумного», тоді як *жовтий* може бути дисфемістично використаний у значенні «боягузливий», *білий* – у переносному значенні зі зловісним відтінком, *чорний* – «зловісний», «незаконний», *зелений* – «недосвідчений, незрілий», а також «сирий», «суворий», *червоний* – «лютий, кровожерливий» тощо. Наприклад:

(17) *The thing was an aberration – its existence went against nature. A black, soulless demon. Something that had no right to be. Something that had to be destroyed (Meyer, 2010, p. 328).*

Прикметник *black* інтерпретуємо як «зловісний», він надає такого негативного змісту, який емоційно відображає напруження у словах героя.

Змінюючи значення виразів, дисфемізми не лише замаскують, а й зменшують чи збільшують конотації лексем, перетворюючи їх на пейоративні. Прагматичні процеси в таких випадках дають змогу пейоративній лексиці перетворитися на потенційно маніпулятивний засіб.

Варто торкнутися й питання ідентифікації дисфемізмів. Є.В. Шишова зазначає, що сам термін «дисфемізм» не має чіткої лексикографічної характеристики (Шишова, 2014). Однак лінгвіст виділяє два методи класифікації дисфемістичних виразів: словникові методи (афективна полярність, конотація, інтенсивність, тощо) (18) та контекстний аналіз (19). Розглянемо це на прикладі:

(18) *You stupid jackass, Ian said (15, 2010, p. 376).*

Основними лексикографічними джерелами, за якими аналізуємо дисфемізми, є словники. Пейоративний прикметник *stupid* автор використовує для передачі негативно-грубого відношення до співрозмовника у поєднанні з пейоративним іменником *jackass*, який володіє емосемою презирства (згідно зі словниковою дефініцією, лексему вживають зі значенням *a stupid, annoying, or detestable person*) і є інтенсифікатором пейоративу, вираженого через дисфемізм. У прикладі

(19) *As we passed through the grove of human statues, I ... (15, 2010, p. 155)*

іменник *grove* у своїй семантиці не має негативного денотату чи негативно конотації, проте отримує її контекстуально, адже згідно з ширшим контекстом, *human statues* позначає негативно налаштованих людей, які нерухомо стояли спостерігаючи. Отже, ми бачимо, що контекст відіграє надзвичайно важливу роль у трактуванні дисфемізмів.

Висновки. Загалом дисфемія поширена в усіх сферах людського життя. Унаслідок життєвих змін, у процесах глобалізації мовленнєва поведінка людей значно змінюється, з'являється тенденція до грубішого мовлення. Усе більше авторів (як і автор проаналізованого роману) виходять за рамки літературної мови, удаючись до грубих і різких виразів для посилення емоційного ефекту, використовуючи нові техніки, активно застосовуючи методи побудови слів та

розширюючи межі використання дисфемізмів як виразних засобів (Prokhorova, 2019, р. 7). Неминучим є вживання дисфемізмів у щоденній мові – чи задля втрати емоційної напруги, чи задля свідомої/підсвідомої вербальної атаки, нагнітання ситуації. Дисфемізми діють і як потенційний маніпулятивний мовний засіб, і як засіб емоційної розрядки. Саме тому з прагматичного погляду виділяємо дисфемію як один із видів мовної агресії, реалізованої в конфліктній комунікативній ситуації, що часто призводить до ескалації мовного конфлікту. Прагматичний складник дисфемістичних висловлювань залежить від намірів мовця і певних контекстуальних ситуацій. Очевидно, що зі змінами в суспільстві відбуватимуться й зміни морально-етичних та мовних норм, тож поповнення дисфемістичного словника є закономірним.

Когнітивне переосмислення дисфемізмів на прагматичних основах може дати значно ширший опис їхньої природи та дискурсивної діяльності. Лексико-семантичний зсув, що веде до утворення дисфемізму, безперечно, є основним способом їх утворення. Доповненням до традиційного трактування природи дисфемізмів може слугувати таке припущення: конотативно природа дисфемізмів полягає і в афективній амбівалентності слів та виразів, і в їхній парадоксальній сутності.

Проаналізований матеріал уможливило висновкувати про особливості функціонування дисфемізмів у молодіжному англomовному літературному романі *The Host* (С. Майер). Як було показано на прикладах, дисфемізми часто несуть функцію навмисного негативного мовного посилу. У такому разі використання дисфемізмів є усвідомленим вибором автора з метою передачі інформації стосовно морального виховання того чи того героя, його психологічних характеристик та слугує експресивним засобом передачі авторського задуму. Найбільш поширеними лексико-семантичними засобами вираження проаналізованих дисфемізмів є інкорпорація елементів лексики зниженого стилю в нормативне літературне слово, метафоричні та метонімічні номінації. Проаналізований корпус прикладів становить велику кількість вульгаризмів, сленгізмів, лексики зниженого стилю та особливо пейоративів.

Незважаючи на те що морфологію дисфемізмів у статті не розглянуто, варто зазначити, з морфологічної перспективи, що дисфемізми можуть бути виражені будь-якою частиною мови, що має самостійне значення. Значущий компонент є найбільш важливим, оскільки дисфемізми за своєю суттю є синонімами негативного відтінку. Наприклад, прикметники можуть використовуватися в мові як самостійні дисфемізми, так і в поєднанні з дисфемістичними іменниками з метою посилення значення останніх.

Досліджуючи прагматичні функції дисфемізмів, доходимо висновку, що ця сфера дає найбільш великий потенціал для ретельного розгляду й аналізу властивих їм прагмалінгвістичних та дискурсивно-мовних функцій. Особливо цікавим є дослідження дисфемізмів із позицій психології особистості та культурології, що може допомогти розкрити прагматичну природу дисфемізмів і зробити внесок у наукове обґрунтування мотивів, які спонукають до вживання

дисфемізмів у мові. Отже, особливості функціонування дисфемізмів залишаються мало розкритими й потребують подальшого вивчення та вимагають детального аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

- Бех Е.Ф.** Особенности функционирования дисфемизмов на основе их отношения с эвфемизмами в англоязычной литературе. *Научный результат. Серия «Вопросы теоретической и прикладной лингвистики»*. 2017. Т. 3. № 2. С. 3–8.
- Гак В.Г.** К типологии лингвистических номинаций. *Языковая номинация. Общие вопросы*. Москва : Наука, 1977. 311 с.
- Жельвис В.И.** Поле брани: Сквернословие как социальная проблема в языках и культурах мира. Москва : Ладомир, 2001. С. 87.
- Кульчицька О.В.** Мовні засоби реалізації пейоративності в романах С. Майер : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2019. 20 с.
- Крысин Л.П.** Эвфемизмы в современной русской речи *Русистика*. 1994. № 1–2. С. 28–49.
- Мосневич Л.** Дисфемизмы и языковая картина мира. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2009. Вип. 81(3). С. 358–362.
- Москвин В.П.** Выразительные средства современной русской речи: Тропы и фигуры : терминологический словарь ; 3-е изд., испр. и доп. Ростов-на-Дону : Феникс, 2007. 940 с.
- Райчева Э.А.** Эвфемия и дисфемия (на материале идиостиля А.С. Пушкина). *Грани познания*. 2010. № 1(6).
- Резанова А.Н.** Дисфемия в английском языке: семантические механизмы и прагматические функции : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Санкт-Петербург, 2008. 19 с.
- Степанов С.С.** Популярная психологическая энциклопедия ; 2-е изд., испр. и доп. Москва : Эксмо, 2005. 672 с.
- Шишова Е.В.** Определение термина дисфемизм в лингвистических терминологических словарях, справочниках и энциклопедиях. *Филология и культура*. 2014. № 2(36).
- Casas Gómez, M.** The Expressive Creativity of Euphemism and Dysphemism, 2019 Lexis. 7. DOI: <https://doi.org/10.4000/lexis.349>.
- Grochowski M.** Słownik polskich przekleństw i wulgaryzmów. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002. P. 155.
- Keith A.** The connotations of English colour terms: Colour-based X-phemisms. *Journal of Pragmatics*. *Journal of Pragmatics*. Volume 41. Issue 3. P. 626–637.
- Meyer S.** The Host. Great Britain: Atom, Palimpsest Book Production Limited, 2010. 656 p.
- Prokhorova O.N.** Morphological classification of dysphemisms in artistic discourse. *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*. 2019. Vol. 11. № 2. P. 2–8.

REFERENCES

- Bekh, E.F.** (2017). Osobennosti funkcionirovaniia disfemizmov na osnove ikh otnosheniia s evfemizmami v angloiazыchnoi literature [Features of the functioning of dysphemisms based on their relationship with euphemisms in English literature]. In E. F. Bekh,

- Nauchnyi rezultat. Ser. Voprosy teoreticheskoi i prikladnoi lingvistiki – Scientific result. Series of Questions of theoretical and applied linguistics*, 3, 3-8 [in Russian].
- Gak, V.G.** (1977). K tipologii lingvisticheskikh nominatsii [Towards a typology of linguistic nominations]. In V. G. Gak, *Iazykovaia nominatsiia. Obshchie voprosy. – Language nomination. General issues. AN SSSR. In-t iazykoznaniiia. Moscow : Nauka* [In Russian].
- Zhelvis, V.I.** (2001). *Pole brani: Skvernoslovie kak sotcialnaia problema v iazykakh i kulturakh mira [Profanity as a social problem in languages and cultures of the world]*. Moscow: Lodomir [In Russian].
- Kulchytska, O.V.** (2019). *Movni zasoby realizatsii peioratyvnosti v romanakh S. Mayer [Linguistic means of realization of pejorativeness in S. Mayer's novels]*. (Extended abstract of PhD thesis). Lviv [In Ukrainian].
- Krysin, L.P.** (1994). *Evfemizmy v sovremennoi russkoi rechi [Euphemisms in modern Russian speech]*, 1–2, 28-49. Russian studies. Berlin [In Russian].
- Mosievich, L.** (2009). Disfemizmy i iazykovaia kartina mira [Dysphemisms and the linguistic picture of the world]. *Naukovi zapysky. Seriia Filolohichni nauky – Proceedings. Philological Sciences Series*, 1, 358–362. Kirovohradskyyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka [In Ukrainian].
- Moskvin, V.P.** (2007). *Vyrazitelnye sredstva sovremennoi russkoi rechi: Tropy i figury [Expressive Means of Modern Russian Speech: Paths and Figures]*. *Terminologicheskii slovar – Terminological dictionary*, 1, Rostov n/D.: Izdvo «Feniks» [In Russian].
- Raicheva, E.A.** (2010). Evfemiia i disfemiia (na materiale idiostilia A. S. Pushkina) [Euphemia and dysphemism (based on the idiostyle of A.S. Pushkin)]. *Elektronnyi nauchno-obrazovatelnyi zhurnal VGPU «Grani poznaniia» – Electronic scientific and educational journal of VSPU «Facets of Knowledge»*, 1(6) [In Russian].
- Rezanova, A.N.** (2008). *Disfemiia v angliiskom iazyke: semanticheskie mekhanizmy i pragmaticheskie funktsii [Dysphemism in English: Semantic Mechanisms and Pragmatic Functions]*. (Extended abstract of PhD thesis). Saint-Petersburg [In Russian].
- Stepanov, S.S.** (2005). *Populiarnaia psikhologicheskaiia entsiklopediia [Popular psychological encyclopedia]*, 2, Moscow: Eksmo [In Russian].
- Shishova, E.V.** (2014). *Opredelenie termina disfemizm v lingvisticheskikh terminologicheskikh slovoriakh, spravochnikakh i entsiklopediiax [Definition of the term dysphemism in linguistic terminological dictionaries, reference books and encyclopedias]*. *Filologiya i kultura – Philology and culture*, 2(36) [In Russian].
- Allan, K.** (2009). The connotations of English colour terms: Colour-based X-phemisms. *Journal of Pragmatics*, 41(3), 626–637. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2008.06.004> [in English].
- Casas Gómez, M.** (2019). The Expressive Creativity of Euphemism and Dysphemism. *Lexis*, (7). <https://doi.org/10.4000/lexis.349> [in English].
- Grochowski, M.** (2002). *Słownik polskich przekleństw i wulgaryzmów*. Wydawnictwo Naukowe PWN [in Polish].
- Meyer, S.** (2010). *The Host*. Great Britain: Atom, Palimpsest Book Production Limited [in English].
- Prokhorova, O. N.** (2019). Morphological classification of dysphemisms in artistic discourse. *Research ReRupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanitiessult. Theoretical and Applied Linguistics*, 11(2), 2–8 [in English].